

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

19 iulie 2012*

„Transport — Transport aerian — Norme comune pentru operarea serviciilor aeriene în Uniune — Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 — Obligația vânzătorului călătoriei cu avionul de a asigura că acceptarea de către client a suplimentelor de preț opționale se face pe baza alegerii clientului — Noțiunea «suplimente de preț opționale» — Prețul unei asigurări pentru anulare furnizate de o societate de asigurări independentă, care face parte din prețul global”

În cauza C-112/11,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberlandesgericht Köln (Germania), prin decizia din 2 martie 2011, primită de Curte la 4 martie 2011, în procedura

ebookers.com Deutschland GmbH

împotriva

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, și domnii E. Juhász, G. Arestis (raportor) și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,

grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 ianuarie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru ebookers.com Deutschland GmbH, de P. Plog și de S. Zimprich, Rechtsanwälte;
- pentru Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV, de J. Hennig, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta, în calitate de agent;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de C. Colelli, avvocato dello Stato;

* Limba de procedură: germana.

— pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer, în calitate de agent;
— pentru guvernul finlandez, de H. Leppo, în calitate de agent;
— pentru Comisia Europeană, de K. Simonsson și de K.-P. Wojcik, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 1 martie 2012,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 septembrie 2008 privind normele comune pentru operarea serviciilor aeriene în Comunitate (JO L 293, p. 3).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între, pe de o parte, ebookers.com Deutschland GmbH (denumită în continuare „ebookers.com”), care comercializează călătorii cu avionul prin intermediul unui site internet pe care îl administrează ea însăși, și, pe de altă parte, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV (Uniunea Federală a Organizațiilor și Asociațiilor de Consumatori, denumită în continuare „BVV”), privind legalitatea modalității de comercializare a acestor călătorii.

Cadrul juridic

- 3 Potrivit considerentului (16) al Regulamentului nr. 1008/2008:
„Clienții ar trebui să fie în măsură să compare efectiv prețurile serviciilor aeriene ale diferitor companii aeriene. Prin urmare, prețul final care urmează să fie plătit de către client pentru serviciile aeriene cu punctul de plecare în Comunitate ar trebui să fie indicat în orice moment și să includă toate tarifele, impunerile și comisioanele. [...]”
- 4 Articolul 2 punctul 18 din acest regulament definește „tarifele pentru transportul aerian de pasageri” în sensul regulamentului menționat după cum urmează:
„prețurile exprimate în euro sau în moneda locală, care trebuie plătite transportatorilor aerieni sau agenților acestora sau altor vânzători de bilete pentru transportul pasagerilor prin intermediul serviciilor aeriene, precum și condițiile în care se aplică aceste prețuri, inclusiv remunerarea și condițiile oferite agenților și alte servicii auxiliare.”
- 5 De asemenea, articolul 2 punctul 19 din regulamentul menționat definește „tarifele pentru transportul aerian de marfă” în sensul acestuia după cum urmează:
„prețurile exprimate în euro sau în moneda locală care trebuie plătite pentru transportul de marfă și condițiile în care se aplică aceste prețuri, inclusiv remunerarea și condițiile oferite agenților și alte servicii auxiliare.”

- 6 Articolul 23 din Regulamentul nr. 1008/2008, intitulat „Informare și nediscriminare”, prevede la alineatul (1):

„Tarifele pentru transportul aerian de pasageri și, respectiv, de marfă, aflate la dispoziția publicului larg, includ condițiile aplicabile atunci când sunt oferite sau publicate sub orice formă, inclusiv pe internet, în cazul serviciilor aeriene oferite de pe un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru în care se aplică tratatul. Prețul final care urmează să fie plătit este indicat în orice moment și cuprinde tariful aplicabil, precum și toate tarifele, impunerile, tarifele suplimentare și alte comisioane aplicabile, care nu pot fi evitate și sunt previzibile în momentul publicării. Pe lângă precizarea prețului final, se specifică cel puțin următoarele:

- (a) tariful pentru transportul aerian de pasageri, respectiv de marfă;
- (b) taxele;
- (c) tarifele de aeroport și
- (d) alte tarife, impuneri, tarife suplimentare și comisioane, precum cele referitoare la securitate sau carburant,

în cazul în care la tariful pentru transportul aerian de pasageri, respectiv de marfă, s-au adăugat elementele enumerate la literele (b), (c) și (d). Suplimentele de preț opționale sunt comunicate în mod clar, transparent și lipsit de ambiguitate la începutul oricărui proces de rezervare, iar acceptarea lor de către client se face pe baza alegerii clientului.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 7 Societatea ebookers.com comercializează călătoriile cu avionul prin intermediul unui site internet pe care îl administrează ea însăși. Atunci când, în cursul procesului de rezervare accesibil pe acest site, un client a ales un anumit zbor, în partea din dreapta sus a paginii de internet, sub titlul „Costurile dumneavoastră actuale de călătorie” („Ihre aktuellen Reisekosten”), apare o prezentare a costurilor aferente acestei rezervări. Această prezentare include, pe lângă costurile pentru zborul propriu-zis, un quantum pentru „taxe și redevențe” („Steuern und Gebühren”), precum și costurile aferente unei „asigurări pentru anularea călătoriei” („Versicherung Rücktrittskostenchutz”), calculate din oficiu. Totalul acestor costuri este reprezentat de „prețul global al călătoriei” („Gesamtreisepreis”).
- 8 În cazul în care rezervarea este definitivă, acest preț global al călătoriei trebuie plătit de client pârâtei într-un quantum unic. Aceasta din urmă plătește ulterior transportatorului aerian în cauză costurile pentru transportul aerian, precum și societății de asigurare, care este independentă din punct de vedere juridic și economic de transportatorul aerian, costurile aferente asigurării. De asemenea, ebookers.com plătește beneficiarilor taxele și redevențele. În cazul în care clientul nu dorește să beneficieze de asigurare pentru anularea călătoriei, este informat, în partea de jos a paginii site-ului internet al ebookers.com, despre modul în care trebuie să procedeze, care constă într-o opțiune explicită de refuz („opt-out”).
- 9 BVV consideră că acest mod de comercializare a călătoriilor cu avionul este contrar articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1008/2008 și solicită ca ebookers.com să înceteze să prevadă, în cadrul procesului de rezervare a zborurilor de pe site-ul său internet, subscrierea, din oficiu, a unei asigurări pentru anularea călătoriei. La 28 decembrie 2009, BVV a introdus o cerere în acest sens la Landgericht Bonn, care a admis în totalitate această cerere printr-o decizie din 19 iulie 2010.

- 10 În cadrul apelului declarat de ebookers.com la 23 august 2010 împotriva deciziei menționate, Oberlandesgericht Köln ridică problema dacă oferta ebookers.com din acțiunea principală intră în domeniul de aplicare al articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1008/2008. Apreciind că soluționarea acțiunii principale depinde de interpretarea acestei dispoziții, dar considerând că nici formularea, nici geneza sa nu indică în mod neechivoc dacă dispoziția amintită se aplică în acțiunea menționată, instanța respectivă a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Prevederile articolului 23 alineatul (1) din [Regulamentul nr. 1008/2008], în temeiul cărora suplimentele de preț opționale sunt comunicate în mod clar, transparent și lipsit de ambiguitate la începutul oricărui proces de rezervare, iar acceptarea lor de către client se face pe baza alegerii clientului, includ de asemenea prețul unor servicii oferite de un terț, aferente călătoriei cu avionul (în speță, furnizorul unei asigurări pentru anularea călătoriei), preț pe care vânzătorul de călătorii cu avionul îl pretinde pasagerului, sub forma unui preț global, împreună cu tariful pentru transportul aerian de pasageri?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 11 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă noțiunea „suplimente de preț opționale”, prevăzută la articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008, trebuie interpretată în sensul că aceasta include prețurile unor servicii aferente călătoriei cu avionul, precum asigurarea pentru anularea călătoriei în discuție în acțiunea principală, prestate de o persoană diferită de transportatorul aerian și facturate clientului de către vânzătorul acestei călătorii, sub forma unui preț global, împreună cu tariful pentru zbor.
- 12 În această privință, trebuie amintită jurisprudența constantă potrivit căreia, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție (a se vedea în special Hotărârea din 17 noiembrie 1983, Merck, 292/82, Rec., p. 3781, punctul 12; Hotărârea din 1 martie 2007, Schouten, C-34/05, Rep., p. I-1687, punctul 25; și Hotărârea din 3 decembrie 2009, Yaesu Europe, C-433/08, Rec., p. I-11487, punctul 24).
- 13 Astfel cum reiese în mod clar atât din titlul, cât și din formularea articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1008/2008, această dispoziție urmărește să garanteze informarea și transparența prețurilor serviciilor aeriene și, prin urmare, contribuie la asigurarea protecției clientului care recurge la aceste servicii.
- 14 În special, articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008 vizează „suplimentele de preț opționale”, care nu sunt inevitabile, spre deosebire de tariful pentru transportul aerian de pasageri sau de marfă și de alte elemente constitutive ale prețului definitiv al zborului prevăzute la articolul 23 alineatul (1) a doua teză din acest regulament. Prin urmare, aceste suplimente de preț opționale sunt aferente unor servicii care, venind în completarea serviciului aerian propriu-zis, nu sunt nici obligatorii, nici indispensabile pentru transportul de pasageri sau de marfă, astfel încât clientul alege să le accepte sau să le refuze. Tocmai pentru că clientul este în măsură să își exercite alegerea, asemenea suplimente de preț trebuie să fie comunicate în mod clar, transparent și lipsit de ambiguitate la începutul oricărui proces de rezervare, iar acceptarea lor de către client trebuie să se facă pe baza alegerii acestuia, astfel cum prevede articolul 23 alineatul (1) ultima teză din regulamentul menționat.
- 15 Această cerință specifică referitoare la suplimentele de preț opționale, în sensul articolului 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008, urmărește să împiedice ca, în cadrul procesului de rezervare a unui zbor, clientul unor servicii aeriene să fie incitat să cumpere servicii

complementare zborului propriu-zis care nu sunt inevitabile și indispensabile pentru necesitățile acestui zbor, cu excepția situației în care acesta alege în mod expres să cumpere aceste servicii complementare și să plătească suplimentul de preț aferent lor.

- 16 Cerința menționată corespunde, pe de altă parte, celei prevăzute, în general, în ceea ce privește drepturile consumatorilor, în materie de plăți suplimentare, la articolul 22 din Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului, din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO L 304, p. 64). Astfel, în conformitate cu această dispoziție, comerciantul este obligat, înainte ca consumatorul să accepte o ofertă, să solicite consimțământul său explicit cu privire la orice plată suplimentară pe lângă cea asupra căreia s-au înțeles anterior și prin care se remunerează obligația contractuală principală a comerciantului, acest consimțământ neputând fi dedus de comerciant utilizând opțiuni incluse în mod automat pe care consumatorul trebuie să le respingă pentru a evita plata suplimentară.
- 17 În această privință, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 39 din concluzii, ar fi contrar obiectivului urmărit de articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008, și anume protecția clientului care a recurs la servicii aeriene, ca această protecție să depindă de împrejurarea că serviciul complementar opțional aferent zborului propriu-zis și suplimentul de preț aferent acestui serviciu, propuse în cadrul procesului de rezervare a zborului menționat, provin de la transportatorul aerian sau de la o persoană diferită de transportator, independentă din punct de vedere juridic și economic de acesta din urmă. Astfel, dacă ar fi posibil ca această protecție să depindă de calitatea prestatorului serviciului complementar, fiind acordată numai în cazul în care serviciul amintit a fost prestat de un transportator aerian, respectiva protecție ar fi ușor de eludat și, prin urmare, obiectivul menționat ar fi cu siguranță compromis. În orice caz, un asemenea procedeu ar fi incompatibil cu articolul 22 din Directiva 2011/83.
- 18 În consecință, contrar celor susținute de ebookers.com, în vederea acordării protecției prevăzute la articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008, nu este important ca serviciul complementar opțional și suplimentul de preț aferent acestuia să fie propuse de transportatorul aerian în cauză sau de un prestator legat de acesta, ci ca acest serviciu și prețul său să fie propuse în raport cu zborul propriu-zis în cadrul procesului de rezervare aferent acestuia.
- 19 Pe de altă parte, trebuie arătat că, spre deosebire de cele susținute de ebookers.com, această interpretare nu este incompatibilă cu domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1008/2008. Astfel, deși, conform articolului 1 alineatul (1), obiectivul acestui regulament este definit prin referire la transportatorii aerieni, având în vedere că această dispoziție prevede că regulamentul menționat reglementează acordarea de licențe transportatorilor aerieni comunitari și dreptul acestora de a opera servicii aeriene intracomunitare, nu este mai puțin adevărat că acest obiectiv cuprinde, potrivit acestei dispoziții, și „prețul serviciilor aeriene intracomunitare”. De asemenea, din formularea articolului 23 alineatul (1) ultima teză din regulamentul menționat, redactat în termeni generali, precum și din obiectivul de protecție pe care îl urmărește acesta reiese că, astfel cum s-a constatat la punctul 17 din prezenta hotărâre, cerința de protecție prevăzută de această dispoziție nu poate depinde de calitatea prestatorului serviciului complementar opțional aferent zborului propriu-zis.
- 20 Având în vedere toate considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că noțiunea „suplimente de preț opționale”, prevăzută la articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul nr. 1008/2008, trebuie interpretată în sensul că include prețurile unor servicii aferente călătoriei cu avionul, precum asigurarea pentru anularea călătoriei în discuție în acțiunea principală, prestate de o persoană diferită de transportatorul aerian și facturate clientului de către vânzătorul acestei călătorii, sub forma unui preț global, împreună cu tariful pentru zbor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 21 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Noțiunea „suplimente de preț opționale”, prevăzută la articolul 23 alineatul (1) ultima teză din Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 septembrie 2008 privind normele comune pentru operarea serviciilor aeriene în Comunitate, trebuie interpretată în sensul că include prețurile unor servicii aferente călătoriei cu avionul, precum asigurarea pentru anularea călătoriei în discuție în acțiunea principală, prestate de o persoană diferită de transportatorul aerian și facturate clientului de către vânzătorul acestei călătorii, sub forma unui preț global, împreună cu tariful pentru zbor.

Semnături